

Leerkracht: meer dan lesgeven

Dana Hamstra

Als leerkracht geef ik al enkele jaren met veel plezier les. Ik hou van het lesgeven, de leerlingen en de pedagogische en didactische uitdagingen. De vele administratieve taken en overige bezigheden neem ik op de koop toe. Wie het afgelopen jaar het nieuws heeft gevolgd, weet dat de werkdruk in het onderwijs hoog is. Ook mijn wens en het voornemen om mij te verdiepen in relevant onderzoek, kwam daardoor niet naar tevredenheid van de grond. Het coördineren van het bovenscholse leerteam ‘omgaan met verschillen’ binnen de Werkplaats Diversiteit heeft daar op een waardevolle manier verandering in gebracht.

Als leerteamcoördinator binnen de Werkplaats Diversiteit kun je een vraagstuk inbrengen dat aansluit op het overkoepelende thema van de Werkplaats Diversiteit. Je bent bedenker van je eigen onderzoek. Dat maakt dat je aan kunt sluiten op je eigen interesse. Toen ik als leerteamcoördinator bij de Werkplaats betrokken werd, draaide de Werkplaats inmiddels twee jaar en zou deze het laatste jaar ingaan. Ik kreeg toch de mogelijkheid om zelf een onderzoeksvraag op te stellen. Het leerteam had vervolgens nog één jaar om een antwoord te vinden op die onderzoeksvraag. Ik koos ervoor te inventariseren op welke manier op dit moment binnen het schoolbestuur Sirius in Amsterdam Zuidoost invulling wordt gegeven aan burgerschapsonderwijs en welke behoeften het onderwijzend personeel op dat gebied heeft. Dit moet uiteindelijk resulteren in een advies aan het schoolbestuur.

EEN PROCES VAN ‘SAMEN’

De precieze invulling van het onderzoek kreeg vorm tijdens de bijeenkomsten met het leerteam. We hebben samen literatuur verzameld, dit gelezen en

vervolgens een onderzoeksvraag en een plan van aanpak opgesteld. Het is een proces van ‘samen’, waarin iedereen een gelijkwaardige inbreng heeft en van elkaar leert. En het belangrijkste: elk leerteamlid

voelt de urgentie van ons praktijkonderzoek. Dat creëert eigenaarschap. Een leerteamlid zei: ‘Ik vind het heel fijn om bovenscholse bezig te zijn met zulke belangrijke thema’s voor het onderwijs

en Amsterdam Zuidoost in het bijzonder’. Dat iedereen op een andere school werkt, is op vele manieren waardevol gebleken. We kunnen ervaringen delen, kunnen meer bekendheid omtrent het leerteam creëren en bouwen aan een netwerk. Nu, na een jaar, hebben we aan de hand van vragenlijsten veel data verzameld. We houden nu diepte-interviews en doen data-analyse. Als dat gebeurd is, kunnen we onze bevindingen en aanbevelingen op papier zetten.

WINST

Binnen de Werkplaats Diversiteit wordt er op toegezien dat de onderzoeken die gedaan worden relevant zijn voor de praktijk. Onze collega’s voor de klas moeten er iets aan hebben. Toch is het te eenzijdig om op basis daarvan te concluderen dat dát de winst van een leerteam is; de bijdrage die zij leveren aan de onderwijspraktijk. Hoewel dit uiteraard een belangrijk doel is, gaat bovenstaande conclusie voorbij aan het feit dat er méér uit een leerteam te halen valt. Gelukkig maar, want als leerteamlid investeer je tijd om naar bijeenkomsten te gaan en je hierop voor te bereiden.

De Werkplaats Diversiteit is een verband, waarin leerteams van leerkrachten en onderzoekers relevante theorie koppelen aan de onderwijspraktijk.

VERDIEPING, VERBREIDING EN KENNISOPBOUW

Leerkrachten vinden het niet altijd gemakkelijk de weg te vinden naar wetenschappelijke literatuur, laat staan deze te koppelen aan de praktijk (Broekkamp, Vanderlinde, Van Hout-Wolters & van Braak, 2009). Literatuur is niet altijd vrijelijk beschikbaar, het zoeken naar geschikte onderzoeken is tijdrovend of er is simpelweg geen tijd voor. Binnen de Werkplaats Diversiteit krijgen we relevante literatuur aangereikt, die we samen bespreken. We krijgen leestips voor interessant onderwijsonderzoek en weten bij wie we terecht kunnen als we dit onderzoek niet zelf kunnen vinden.

Naast het lezen van onderzoeken stelt het leerteam

me in staat mijn onderzoeksvaardigheden te onderhouden en uit te breiden. Voor de klas hou je je als leerkracht niet op systematische wijze bezig met onderzoek doen en ik merkte dat mijn onderzoekskennis begon af te zakken, omdat ik geen onderzoek gebruikte om mijn onderwijs vorm te geven. Nu we volop bezig zijn met ons onderzoek rondom burgerschap, spreek ik eerder verworven vaardigheden weer aan. Ik leer nieuwe vaardigheden van mijn leerteamgenoten, die meer ervaring hebben in het doen van kwantitatief onderzoek dan ik. Ik heb tijdens ons onderzoek regelmatig het gevoel gehad dat ik iets nog niet kan. Dat zet aan tot ontwikkeling.

NETWERK

Uit onderzoek blijkt dat 'uitwisseling' het meest genoemde woord is bij het beschrijven van positieve ervaringen met samenwerkingsverbanden (Boogaard, Schenke, van Schaik & Felix, 2017). Ik ervaar het creëren van een netwerk ook als grote winst van deelname aan een leerteam. Je komt op natuurlijke manier in contact met gelijkgestemde collega's en hebt daardoor op verschillende scholen contacten. Als ik een vraag heb, kan ik hiermee nu terecht bij meer collega's dan alleen de collega's van mijn eigen school. Collega's uit de Werkplaats Diversiteit die weten waarop onderzoek zich richt, sturen me interessante informatie door. Laatst zei een coördinator van een andere school: 'Ik ben door een onderzoeker benaderd voor een gesprek over burgerschap. Zal ik haar in contact brengen met je?'. Als leerkracht had ik behoefte aan kennisevenementen rondom bepaalde thema's. Die informatie laat zich niet gemakkelijk vinden op internet. Via de Werkplaats Diversiteit en mijn collega's daar krijg ik uitnodigingen doorgestuurd voor congressen en lezingen

EEN KRITISCHE NOOT

Ondanks positieve ervaringen is er ruimte voor groei. Dat is logisch, aangezien de leerteams in hun huidige vorm pas drie jaar bestaan. De schoolleiding, of het schoolbestuur, kan een nog crucialere rol spelen in het succes van de leerteams (Schenke, Heemskerk, van Schaik & Boogaard, 2019). Hoewel dit steeds meer structureel gebeurt, kunnen leerkrachten beter gefaciliteerd worden in hun deelname, kan er meer naamsbekendheid gecreëerd worden rondom leerteams en kan de betrokkenheid van besturen bij leerteams vergroot worden. Concluderend kan gezegd worden dat leerkrachten in leerteams hun tijd en energie investeren. Zij delen, wisselen uit, werpen een kritische blik op de praktijk en leren van elkaar. Dat deze inzet praktijkonderzoek en op basis daarvan nieuwe inzichten oplevert, is zeer waardevol, maar de échte winnaar is in mijn ogen de leerkracht. Als leerteamlid ben je ineens meer dan alleen leerkracht.

VERDER LEZEN?

Boogaard, M., Schenke, W., Schaik, P.W. van., & Felix, C. (2017). Kennisbenutting in kennisnetwerken van docenten: Een verkenning. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
Schenke, W., Heemskerk, I., Schaik, P.W. van., & Boogaard, M. (2019). Beter benutten van kennis uit onderzoek en onderwijspraktijk. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.